

Tájékoztató jelentés az Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának 1952. évi, 1953. első negyedévi munkájáról.

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára az 1952. évben jelentős mértékben továbbfejlődött. Kitűzött tervét egészében teljesítette, sőt bizonyos vonatkozásokban túlteljesítette. Munkájának jellemzésére álljanak itt a legfontosabb adatok. A 270.000.-Ft-os évi költségvetési beszerzési keretből és kb. 23.000.-ft.-os póthitelből 4.795 kötet könyvet és kb. 2.600 folyóirat évfolyamot szerzett be. A könyvvásárlásnak mintegy 45 százaléka szovjet művekre esett. Feldolgozás alá került az új anyagon kívül a régi raktári anyag egyrésze is, úgyhogy a Cintár Osztály ~~összesen~~ 19.050 kötet egyes művet és 10.050 kötet periodikát, összesen tehát 29.100 kötetet dolgozott fel. (Ezen felül elemző felvétel formájában feldolgozásra került még 3.000 db. rész-cimes periodika is.) Az említett mennyiségekben bennefoglaltatik a könyvtár nemzetközi cseréjének eredménye is, amely 346 évfolyam periodikával és több mint 2.000 kötet könyvvel és különlenyomattal gazdagította a könyvtárt. A Kézirattár mintegy 4.500 db-bal gyarapodott, legnagyobbbrészt vétel útján. Az új beszerzések közül kiemelkedő értékűek a Kisfaludy-Társaság ereklye-tára és a Széphalmi Kazinczy-kéziratok, a Voinovich-féle Arany-anyag és főleg a Hatvany Lajos-féle levelezés. Könyvek köttetésére a könyvtár kb. 85.000.-ft-ot, kéziratok kötésére és restaurálására 24.000.-ft-ot fordított. Ami a könyvtár használatát illeti, az - a fejlődés ellenére is - más nagy tudományos könyvtárakéhoz képest meglehetősen elmaradást mutatott. Az év folyamán mindössze 44.454 művet, 13.741 folyóiratot, 4.883 kéziratot és 3.721 keleti könyvtári kötetet használtak. A kölcsönzők száma 806 személy, 720 hazai és 4 külföldi intézmény volt. A könyvtár technikai szempontból is fejlődést mutatott, de a beruházási terv beütemezése terén szűkösen voltak. Bár az 1952-es terv számotvetett azokkal a felszerelésbeli hiányosságokkal, amelyek a munkát már 1951-ben is akadályozták, a pótlásokról az egész év folyamán nem tudtak gondoskodni és azok legnagyobb részben az 1953 év első hónapjára tolódtak át, ami persze a munka folyamatos ellátása szempontjából nem volt előnyös. Az anyagellátás terén is érezhető nehézségek voltak az egész év folyamán.

Bár a könyvtár haladása a régi Akadémia könyvtárához képest igen jelentős volt és 1952-es munkája is állandó fejlődést mutatott, az 1952. év nyarán a Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége által elrendelt szocialista könyvtárvizsgálat súlyos hiányosságokat állapított meg. E hiányosságok legfontosabbika, hogy a könyvtár nem tudta működését az öt éves terv tudományos vonatkozásainak szolgálatába állítani és öncélúan, elszigetelten végezte munkáját. Ez a sajtóosság abban is kifejezésre jutott, hogy a magyar könyvtárhálózatban sem

igyekezett különleges helyét megtalálni. Ebből logikusan következett, hogy fontos, az ötéves terv tudományos célkitűzéseiből az 6 számára adódó funkciókat nem ismerte fel, nem látta el és ennek megfelelően szervezeti felépítése is hiányos volt. A vizsgálat eredményeképp legcélszerűbbnek az látszott, hogy a könyvtár vezetésében változás álljon be és az igazgatást egy hármastagu bizottság vegye át, amely a könyvtár munkásságának alapvető kérdéseit tisztázza és a szükséges átszervezést hajtsa végre. Az igazgatóság egyik tagja felelős vezetőként működjék. Ennek megfelelően 1952. novemberében Scher Tibor addigi igazgató és Nyireó István igazgatóhelyettes kiváltak a könyvtárból, amelynek igazgatását átmenetileg Kovács Mátéból, a debreceni Egyetemi Könyvtár igazgatójából - aki egyben felelős vezető lett-, Mátrai Lászlóból, a budapesti Tudományegyetem Könyvtárának vezetőjéből és Haraszthy Gyulából, a budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem Könyvtárának vezetőjéből álló igazgatóság vette át. A könyvtár vezetőhelyettesi teendőik ellátására ugyancsak átmenetileg a könyvtár egyik osztályvezetője, Horavék Endre kapott megbízást.

Az új igazgatóság működését azzal kezdte meg, hogy a könyvtár főfeladatait és működési körét tisztázta, majd a könyvtárnak ezekből adódó teljes újjászervezését végrehajtotta. A könyvtár főfeladatait a következőkben foglalta össze: 1.) A magyar tudományos kutatásnak hazai és külföldi könyvvel és bibliográfiával való támogatása és 2.) a magyar tudományos kutatás eredményeit, haladó hagyományait ismertető kiadványoknak a külföldi tudományos intézményekhez és kutatókhoz való rendszeres eljuttatása. A könyvtár főbb működési köre ennek megfelelően: 1.) tudományos nagy könyvtár, főleg - de nem kizárólag - tudományos kutatók igényeinek kielégítésére. 2.) Mint központi könyvtár előkészíti és fokozatosan megindítja az akadémiai kutatóintézetek központi könyv- és folyóirat beszerzését, szakszerű feldolgozását és központi nyilvántartását. 3.) Kifejleszti a könyvtárközi átkölcsönzések forgalmát bel- és külföldön egyaránt. 4.) Saját bibliográfiai szolgálatát kiépíti és tudományos könyvtáraink és dokumentációs szerveink együttműködését előmozdítja a tudományos irodalomban való rendszeres tájékoztatás céljából. 5.) Mint csereközpont megtervezi és megszervezi a magyar tudományos kiadványok külföldi cseréjét és terjesztését, ideértve a mikrofilmet is. 6.) Mint tudományos intézet, időszerű könyvtártudományi, bibliográfiai és módszertani tudományos működést fejt ki, illetve e működés eredményeit publikálja. Az új igazgatóság javaslata alapján a Magyar Tudományos Akadémia Elnöksége jóváhagyta a könyvtár gyűjtőkörét (profilját) is. Így a központi könyvtár az akadémiai intézetek könyvtáraival együttesen ettől kezdve szervesen beleilleszkedik abba a gyűjtési egészbe, amely a tudomány teljes körére vonatkozólag a magyar nagykönyvtárak együttműködése alapján kialakulóban van.

Ez az elvi alapvetések kidolgozása után az új igazgatóság azoknak megfelelően átszervezte a könyvtárt; az igazgatóság és a Kézirattár létszámának csökkentésével és az 1953-as évre engedélyezett létszámemelés felhasználásával megerősítette a Feldolgozó Osztályt, 7 tagú Bibliográfiai Osztályt, valamint új folyóirat- és cserecsoportot szervezett és 1953. elején megindította a mikrofilm-laboratorium működését. A munka jobb megszervezése érdekében az 1953. év első felére kidolgozott tervet sokszorosították és a könyvtár minden dolgozójának kezébe adta, továbbá új, áttekinthetőbb és jobb ellenőrzést biztosító munkanapló-rendszert vezetett be.

Az új alapokon elindított munka - 1953 első két hónapjának természetesen zökkenési és átszervezési nehézségeit leszámítva - szép lendülettel indult meg és március elejétől kezdve már a tervnek megfelelően halad. Ilyenformán a könyvtár negyedévi tervelőirányzatát - kisebb elmaradásokat nem tekintve - egészében már teljesítette. Megkezdődött az akadémiai kutatóintézetek könyvtáraival való együttműködés előkészítése, egyelőre adataik összegyűjtésével és a főlős kötelempéldányok, valamint a könyvtár duplumanyagának köztük való szétosztásával. A könyvtárunk egyik osztályaként működő Eötvös Könyvtárt (a volt Eötvös Kollégium könyvtárát) szorosabban kapcsoltuk be intézetünk működésébe és máris több ezer kötet könyvvel láttuk el. Feldolgozó Osztályunk munkáját és katalógusait jobbakká tettük és jövő feladatai elláthatása érdekében Adrema-sokszorosító készülékkel szereltük fel, amelynek könyvtári célokra való átalakítása folyamatban van. Ugyancsak elláttuk az osztályt megfelelő számú kartotékszekrényvel is. Így megteremtettük azokat az előfeltételeket technikai vonatkozásban, valamint szervezeti téren, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a könyvtár az akadémiai intézetek felé a központi könyvtár szerepét sikerrel vállalhassa. Ugyancsak teljesen elláttuk minden szükséges felszereléssel a most szervezett Bibliográfiai Osztályt, amely új alapokon, lényegesen javított elgondolás szerint folytatja és havonta teszi közzé új szerzeményeink jegyzékét, továbbá megkezdte egy tájékoztató katalógus felállítását és helyszíni kiszállásokon felmérte az országban folyó dokumentációs munkát. A tudományos tájékoztató szolgálat kiépítésére ez az osztály a jövő évtől kezdődően rendszeres kiadványokban kívánja publikálni a tudománypolitikai (akadémiai) anyagot, az elméleti természettudományi anyagot és a társadalomtudományok köréből azt, aminek dokumentálása jelenleg hiányzik. Az előkészítési munkákat ezirányban megkezdte. Az átszervezett folyóirat- és cserecsoport a folyamatos napi feladatok elvégzése mellett előkészületeket tett a nemzetközi csere központosított intézésére, valamint a nemzetközi kulturális csereegyezmények könyvtári részeinek lebonyolítására. Javaslatot dolgozott ki a csereengedélyek

adminisztrálásának megkönnyítésére. Igen szépen indult meg a mikro-laboratórium munkája is, amelyet a megnyilvánuló nagy érdeklődés miatt rövidesen erőteljesen kell kifejleszteni. A Kézirattár anyaga is a szokott keresletnek örvend. Még mindig nem kielégítő azonban az olvasóterem és kölcsönzés forgalma. A terv által megszabott feladatok teljesítése érdekében az olvasótermi csoport propagandamunkáját mennyiségileg is, minőségileg is javítani kell. Szerencsés lépés volt e téren pl. a könyvtárt ismertető képanyagnak a Tudományos Minősítő Bizottság egyik helyiségében történt elhelyezése. Eredményeket vár a könyvtár attól a szintén képes ismertetőfüzettől is, amelynek anyaga már össze van állítva és amely rövidesen meg fog jelenni.

A világos elvi célkitűzések, a korszerű könyvtári feladatok, az új szervezeti felépítés megadják a lehetőséget arra, hogy - a szükséges tárgyi előfeltételek: kellő fedezet, létszám, megfelelő helyiségek stb. fokozatos biztosításával és fejlesztésével - a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának könyvtárát véve példaképpül, korszerű szocialista nagykönyvtárrá fejlődjék és a magyar tudományos kutatás fontos segítőjévé váljon.

Budapest, 1953. május 19.

A könyvtárvezető megbízásából:

(Bravok Endre)
vezetőhelyettes